

El Gran Duc

Bulletí 2019

Paistge Protegit de la Serra Escalona y el seu entorn

01

Editorial

03

Conservació i
Manteniment

02

Comunicació,
Divulgació y
Educació
Ambiental

04

Actualitat

EDITORIAL

Després d'una llarga marxa el 19 d'octubre de 2018 es va declarar la serra Escalona Paisatge Protegit per la Generalitat Valenciana amb la denominació de la Serra Escalona i el seu entorn, ja que els seus límits s'estenen més enllà d'aquesta serra englobant la Devesa de Campoamor, l'embassament de la Pedrera i les serres de *Pujálvarez i el Crist.

A pesar que la zona ja disposava de dues figures de *protección, en 2006 va ser declarada zona *LIC (Zona d'Importància Comunitària) i en 2009 *ZEPA (Zona d'Especial Protecció per als Ocells), això ha suposat un pas molt important en la protecció d'aquesta zona.

El Paisatge Protegit compta amb una superfície de 10.683,76 hectàrees situada entre els termes municipals d'Orihuela, Pilar de la Horadada i San Miguel de Salinas, a la comarca de la Vega Baixa.

La seua declaració ha estat motivada pels seus grans valors ecològics, ambientals i paisatgístics.

El decret de declaració permetrà dotar de mecanismes de gestió i participació necessaris per a garantir la conservació i el desenvolupament social i econòmic d'aquest espai natural.

Esperem que aquesta nova etapa supose un esglaó més cap a la seua declaració com a Parc Natural.

Comunicació y Divulgació

La comunicació, la divulgació i l'educació ambiental són tres de les actuacions més importants que han de desenvolupar-se en els espais naturals protegits, ja que donen a conèixer a la població l'existència i els valors naturals d'aquests espais i, sobretot, la necessitat de la seua conservació. Per a això hem promogut accions de comunicació que involucren als ciutadans dels municipis als quals afecta el parc així com a visitants d'altres llocs que els fan sentir-se participants de la conservació d'aquest espai.

Durant aquest any, malgrat ser encara bastant desconegut el paisatge protegit, s'han atés uns **24 grups organitzats amb un total de 870 participants.**

També s'han planificat dues activitats mensuals desenvolupades els caps de setmana per a facilitar la participació de grups d'amics i famílies.

I, finalment, s'ha participat en totes aquelles activitats mediambientals desenvolupades pels municipis del paisatge.

La nostra manera de vida actual fa que el contacte amb els espais naturals i els seus valors ambientals siga cada vegada més escàs, per la qual cosa el nostre objectiu és acostar al públic en general al Paisatge Protegit de la Serra Escalona i el seu Entorn donant a conèixer la seua gran riquesa mediambiental.

Per a això, durant 2019 hem realitzant activitats tant dins de les campanyes de la xarxa d'espais naturals com a activitats organitzades per iniciativa del propi espai natural.

S'han realitzat **17 activitats** amb un total de **356 participants**.

Energies Renovables: forn solar

Oficis d'un altre Temps: fibres vegetals

Aliats en la Nit: ratapinyades

Bestioles: hotel d'insectes

Menjadors amb Art: materials reciclats

El Joc en la Naturalesa: cometes

Refugis de fauna: construcció de "ericera"

Creant Hàbitats: construcció de caixes niu

Anellament Científic d'ocells

Cada Gota Importa: el bon ús de l'aigua

Shinrin Yoku: bany de bosc

REFUGIS DE FAUNA
REFUGIOS DE FAUNA

Vine a construir una "ericera"
Ven a construir una "ericera"

10:00 H.
30/05/2019

ÀREA NATURAL RÍO
SECO - PINAR DE
CAMPOVERDE (PILAR DE
LA HORADADA)

XARRADA DIVULGATIVA PER A CONÈIXER
LA IMPORTÀNCIA D'ELS REFUGIS DE
FAUNA I CONSTRUCCIÓ D'UN REFUGI PER
A ERIZONS

CHARLA DIVULGATIVA PARA CONOCER
LA IMPORTANCIA DE LOS REFUGIOS DE
FAUNA Y CONSTRUCCIÓN DE UN REFUGIO
PARA ERIZOS

Places limitades. Inscripció a: Plazas limitadas. Inscripción en: serro_escalona@gva.es - 686529294

Col·laboradors / Colaboradores:

ENLACE AYUNTAMIENTO
PIELAR DE LA HORADADA
Comunidad de Municipios

@GVAparcs
GVAParcsNaturals
parquesnaturales.gva.es

GENERALITAT
VALENCIANA

parque protegido
la Sierra Escalona
y su entorno

Canvia els teus Hàbits: reduueix els teus residus

Ecoland: permacultura

L'Ulular d'Escalona: rapinyaires nocturns

Caminant per les Estrelles: astronomia

A punta de dia: itinerari al capvespre

"Stop al foc en ruta" és una exposició temporal i itinerant promoguda per la Direcció General de Prevenció d'Incendis Forestals sobre **els valors naturals del bosc mediterrani i la seua fragilitat enfront dels incendis forestals**.

L'incendi forestal és un dels agents pertorbadors dels ecosistemes forestals que més intensos i significatius perjudicis ecològics, socials i econòmics origina en el nostre territori.

Combatre'ls implica tot un conjunt d'accions coordinades que van des de l'adequació de la superfície forestal i la gestió de la biomassa, fins a una correcta organització i coordinació dels mitjans que les diferents administracions incorporen a aquesta lluita.

Tanmateix, sent això molt important, ho és encara més l'assoliment d'una autèntica conscienciació de la població en relació a aquest problema. No hi ha dubte que **la solució passa per una necessària participació i implicació d'una ciutadania informada**.

L'exposició itinerant, mostra la problemàtica dels incendis forestals, centrant els seus missatges en com previndre activament els focs provocats per activitats humanes. En ella es presta especial atenció a la problemàtica de l'ús tradicional del foc com a eina de control de la vegetació en el sector agrícola.

Del 18 al 27 de febrer va ser instal·lada a la Casa de Cultura de Pilar de la Horadada i la van visitar unes **42 persones en visita guiada i unes 75 en visita lliure**.

#STOPALFOC EN RUTA

1 PRESENTACIÓN: IMAGEN DE LA CAMPAÑA

2 EL BOSQUE MEDITERRÁNEO
#STOPALFOC
EL BOSQUE MEDITERRÁNEO
EL BOSQUE MEDITERRÁNEO
bandeja de tocones

3 RIQUEZA AMBIENTAL
#STOPALFOC
RIQUEZA AMBIENTAL
bandeja de huellas

4 UN FRÁGIL EQUILIBRIO
#STOPALFOC
UN FRÁGIL EQUILIBRIO
UN FRÁGIL EQUILIBRIO

5 TODO LO QUE EL BOSQUE NOS DA
#STOPALFOC
TODO LO QUE EL BOSQUE NOS DA
el zurrón del abuelo
la farmacia de la abuela

6 DETECTIVES EN EL BOSQUE
#STOPALFOC
DETECTIVES EN EL BOSQUE
malatín de investigación de incendios
la escena del incendio

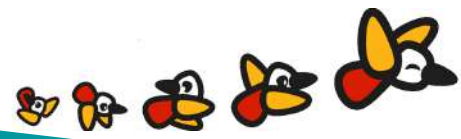
7 MEJOR PREVENIR
#STOPALFOC
MEJOR PREVENIR
personajes en el bosque

8 OJOS EN EL MONTE
#STOPALFOC
OJOS EN EL MONTE

9 CUANTO ANTES MEJOR
#STOPALFOC
CUANTO ANTES MEJOR

10 MAQUETA: "NUESTRO PAISAJE UN BOSQUE MOSAICO"

11 PHOTOCALL: AGENTES MEDIOAMBIENTALES

El dissabte 23 de febrer l'Ajuntament de Pilar de la Horadada va celebrar el Dia de l'Arbre convidant al Paisatge Protegit a participar en aquest esdeveniment.

L'activitat va començar amb un taller d'elaboració de regadores amb botelles reciclades per als xiquets.

Després es va realitzar la plantació de diferents espècies autòctones (llentiscle, garrofera...) en una parcel·la en el límit de l'espai natural.

Les educadores ambientals del Paisatge van participar ajudant en el taller de regadores, així com assumint la direcció d'un grup de participants als quals se'ls va explicar les pautes necessàries a seguir en la plantació per al seu posterior èxit i es va ajudar en les tasques de plantació.

Finalment l'Ajuntament va oferir un xicotet esmorzar als participants.

En aquest esdeveniment van participar unes 120 persones.

Día del ÁRBOL

23
SÁBADO
FEBRERO
2019

Este sábado 23 de febrero le esperamos a las 10:00 en Área Natural del Río Seco en Pinar de Campoverde.

Comenzaremos con un taller de reciclaje donde realizaremos nuestra propia regadera con una botella (hay que traer una botella de plástico de detergente, lejía, leche...), después iremos a plantar diferentes tipos de especies acompañados por personal de las Concejalías de Juventud y Medio Ambiente que nos orientarán. Una vez plantados los regaremos con nuestras regaderas personalizadas para que crezcan sanos y fuertes. Finalizaremos el día disfrutando de un pequeño almuerzo que ofrecerá el Ayuntamiento para recuperar fuerzas. Os esperamos!

AYUNTAMIENTO DE
PILAR DE LA HORADADA
Concejalía de Medio Ambiente
Concejalía de Juventud

Colabora:
**SUEÑO
ACTIVO**
COACHING MEDIO NATURAL

Festival "Madre Tierra"

Durant els dies 1 i 2 de juny l'Ajuntament de Pilar de la Horadada va celebrar la segona edició del festival Mare Terra en l'Àrea Natural del Riu Sec. Aquest esdeveniment té lloc en plena naturalesa amb activitats de senderisme conscient, ioga, música, danses del món, teràpies de meditació, mercat ambulant, etc, amb una important participació de 1.200 persones. La finalitat és la consciència de la terra i el foment dels valors de respecte per ella.

El Paisatge Protegit de la Serra Escalona i el seu Entorn va participar en aquest esdeveniment amb l'exposició d'un estand amb informació i material divulgatiu sobre l'espai. També es van realitzar dues activitats:

Experiència guiada de Shinrin Yoku o bany de bosc dins de la campanya "Connecta amb la Naturalesa i millora la teua Salut" que realitzem amb un grup de 15 persones.

Taller d'elaboració tradicional de cometes per als més xicotets, dins de la campanya "El Joc en la Naturalesa" en el qual van participar 25 xiquets encara que els majors que els acompanyaven també van gaudir de l'activitat.

Experiments amb aigua

Hotel d'Insectes

Menjadores per a Ocells

Itineraris Interpretatius

Detectius en la Naturalesa

Fabricació de Coets

La Regidoria de Joventut de l'Ajuntament de Pilar de la Horadada organitza tots els anys una sèrie d'activitats per als xiquets i joves de 7 a 17 anys durant les vacances de Setmana Santa i estiu. En el seu programa inclouen dinàmiques esportives, recreatives i formatives entre les quals s'inclouen orientació en la naturalesa, senderisme, tallers mediambientals ...

L'objectiu principal d'aquestes escoles és infondre un oci educatiu a més de ser lúdic i divertit.

Enguany van sol·licitar la col·laboració de les Educadores del Paisatge per a acostar l'espai natural als joves ja que aquest forma part del seu llegat natural i cultural.

Per Setmana Santa participem en el Campament de Ociopinar el qual estava format per uns 25 xiquets de 7 a 12 anys, amb els quals realitzem diversos tallers d'educació ambiental durant tres dies.

Durant l'estiu la Regidoria de Joventut va sol·licitar la nostra col·laboració de nou. Així doncs durant el mes de juliol vam tornar a realitzar activitats en el Campament Ociopinar i en aquest cas també amb Connexió Juvenil, aquest últim programa enfocat a joves de 12 a 17 anys. Algunes activitats per la seua temàtica o per les condicions de temperatura es van realitzar durant el capvespre.

Les activitats es van desenvolupar en l'Àrea Recreativa del Riu Sec i en el seu itinerari i totes les temàtiques van ser treballades dins del context del Paisatge Protegit, a més de donar a conèixer aquest i els seus valors naturals.

La participació va ser de 25 xiquets en Ociopinar i 25 joves en Connexió Juvenil.

Ornitòleg per un dia

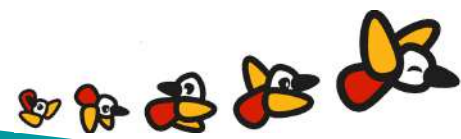
Bat Night

Taller de Sòls

Ocells Urbans Migratoris

Gimkhana Ambiental

Endodango
Menjadores per a ocells
Insectes amb pinces
Serveis ecosistèmics
L'aigua: experiments
Taller de sòls

També va ser sol·licitada la participació de les educadores del paisatge per a l'Escola d'Estiu durant els mesos de juliol i agost. Igual que en altres ocasions es va fer difusió dels valors naturals del paisatge i els tallers van ser desenvolupats dins del context de l'espai natural.

Es van impartir 6 tallers de diferent temàtica en els quals van participar uns 120 xiquets.

Neteja del Riu Sec

L'itinerari del riu Sec que discorre pel llit del riu es va veure seriosament danyat amb l'episodi de Gota Freda del mes de setembre. El gran cabal d'aigua i la força d'aquesta van arrossegar gran quantitat de residus bona part d'ells arrossegats per les pluges i, en alguns casos, enterrats des de fa anys i que han aflorat per la força de l'aigua.

Per tal causa el dia 19 d'octubre el personal del Paisatge Protegit al costat de la Regidoria de Medi Ambient de Pilar de la Horadada va organitzar una jornada de neteja d'un tram del llit del riu Sec. Els voluntaris van retirar sobretot plàstics, però també xicotets enderrocs, restes de taulells, utensilis d'habitatges, persianes, canonades, pneumàtics, etc. Els xiquets i xiquetes que van participar es van mostrar molt estranyats de trobar, per exemple, cintes de vídeo.

Van participar unes 200 persones i es van recollir uns 15 m³ de fem.

Conservació y Manteniment

A partir del mes d'octubre s'incorpora una brigada de conservació i manteniment formada per quatre persones que fan treballs de conservació i manteniment de l'espai.

Malgrat el poc temps que porten actuant en el paisatge han fet treballs de:

Amortiment d'impactes sobre el terreny causats durant episodis de pluges torrencials.

Correcció de processos erosius en el llit del riu Sec, incloent restauració de talussos

degradats, amb la utilització de materials de la zona i mitjançant la construcció de "albarradas".

Adequació de sendes i itineraris existents autoritzats per la CHS.

El sector litoral meridional on es troba situat el Paisatge Protegit és el més àrid de la Comunitat Valenciana amb altes temperatures i escasses precipitacions.

El nombre de dies de pluja a l'any és escàs amb una mitjana anual de 369 mm. Els mesos més secs són juliol i agost i el màxim de pluja es dona a la primavera i tardor.

Molt característic del nostre clima és la situació de temporal de llevant denominada "gota freda" o DANA que pot ocasionar pluges torrencials amb fortes avingudes de rambles i fins i tot inundacions. Aquesta situació atmosfèrica sol ocórrer a l'inici de la tardor i fins i tot a la fi d'estiu, quan el mediterrani ha acumulat la calor estival i ja és freqüent la presència d'aire fred en altura.

Enguany, en contra de tot pronòstic, hem patit dos temporals d'aquest tipus. A la primavera, durant els dies de Setmana Santa, vam tindre un fort episodi de pluges torrencials, al voltant de 150 mm de pluja (la meitat del que sol ploure durant tot l'any). Això va suposar un important reserva per a la vegetació de cara a les altes temperatures i a la forta evaporació de l'estiu.

A meitat de setembre es va produir un altre episodi de "Gota Freda" o DANA molt més important que l'anterior. Aquest temporal va afectar a tot el llevant durant els dies 12 i 13 de setembre. A la comarca van arribar a registrar-se uns 400 mm de pluja, quantitat molt superior al màxim anual, no existint dades precedents similars en els registres d'almenys els últims 100 anys.

Això va suposar que les rambles i rius que travessen el paisatge, i que normalment romanen secs en la major part del seu llit, patiren un desmesurat augment de cabal arrasant tota la vegetació de ribera i inundant totes les zones baixes, inundant les poblacions pròximes i fent desaparèixer les platges en la zona de la seua desembocadura.

PAISATGE PROTEGIT DE LA SERRA ESCALONA I EL SEU ENTORN

03190 PINAR DE CAMPOVERDE (PILAR DE LA HORADADA)

Telf.:686529294

serra_escalona@gva.es

<http://www.agroambient.gva.es/es/web/espacios-naturales-protegidos/la-serra-escalona-i-el-seu-entorn>

Equip de Educació Ambiental del Paisatge Protegit de la Serra Escalona i el seu entorn

Si vols donar la teua opinió, explicar-nos la teua experiència en alguna de les activitats
o que publiquem les teues fotos del Paisatge Protegit...

Anima't i posa't en contacte amb nosaltres!

serra_escalona@gva.es